

IN MEMORIAM

FRIEDRICH SARRE

Den 1 juni 1945 avled i Potsdam, några veckor efter Berlins erövring, den kände konsthistorikern och orientforskaren professor Friedrich Sarre. Den 22 juni skulle han ha fyllt 80 år.

Efter att 1890 ha disputerat för doktorsgraden med ett bidrag till Mecklenburgs konsthistoria greps han av intresse för orientalisk konst och företog 1895 sin första resa till Mindre Asien. Där koncentrerade han sina studier på den seldjukiska konsten i Koniaområdet, representerad framför allt genom en rad byggnadsminnesmärken från 1100- och 1200-talen, prydda med en rik ornamentik. Samlingar gjordes också av diverse konstföremål, särskilt metall- och textilier. Resultaten framlades i *Reise in Kleinasien* (1896), *Erzeugnisse islamischer Kunst I, II* (1906, 1909), *Reise in Phrygien, Lycaonien und Pisidien* (1896) samt inströdda i andra arbeten. Åren 1897—1902 företog Sarre nya resor i Persien, skildrade bl. a. i Petermanns *Mitteilungen* (1899) och i *Mitteilungen der Gesellschaft für Erdkunde* (1902). Det viktigaste resultatet av dessa resor var det stora planschverket *Denkmäler persischer Baukunst* (1910) och det tillsammans med E. Herzfeld utgivna *Iranische Felsreliefs* (1910). Det förra av dessa arbeten utgör ännu en hörnsten för kunskapen om persisk konsthistoria under medeltid och nyare tid. Hänsyn tages häri inte blott till Persiens arkitektur utan även till den persiskt influerade konsten i Turkestan (Samarkand, Buchara) och i det seldjukiska riket »Rum» med huvudstaden Konia.

Tillsammans med Ernst Herzfeld bereste Sarre åren 1907—1908 Euftrat och Tigrisområdet, där man beslöt att söka genomföra arkeologiska grävningar i den gamla kalifstaden Samarra, som ägde bestånd åren 838—883. Grävningarna utfördes också 1911—1914 och buro rika frukter. Sarre fick när tillfälle att påvisa arvet från partisk-sasanidisk kultur och inflytelserna från Östasien på den tidiga islamitiska kulturen. Från hans hand stamma speciellt de båda arbetena *Die Keramik im Euphrat- und Tigrisgebiet* (1920) och *Die Keramik von Samarra*. Den förhistoriska keramiken behandlades av Herzfeld, den muselmanska glasproduktionen av svensken C. J. Lamm.

En sammanfattande framställning av kulturutvecklingen på det konstnärliga området i Iran gav Sarre 1922 i sitt arbete *Die Kunst des alten Persien*. Han har ytterligare i större eller mindre skrifter behandlat orientaliska mattor, Riza Abbasis teckningar och Gentile Bellini-miniatyrer, islamiska bokband, fornorientaliska fälttecken, mesopotamisk keramik, spansk-moriska lysterfajanser, emaljerade syriska glas, sasandiska och islamiska konstföremål av silver och brons, tidig islamisk stuckdekoration, orientalisk konst i Italien, kinesisk-islamiska förbindelser under växlande epoker o. s. v. En år 1935 utgiven Sarre-bibliografi namn-

giver 169 olika vetenskapliga skrifter samt bortåt 40 bokrecensioner och förord.

Sarre tog år 1910 jämte Fr. Martin initiativet till den stora internationella utställningen av »mästerverk av muhammedansk konst» i München. Som minne av denna kvarstår ett stort planschverk med text där Sarre behandlade både mattor och keramik. Den berömda museumschefen W. von Bode grundade den islamiska konstavdelningen i Berlin genom införlivandet med statssamlingarna av den märkliga Mschatta-fasaderna, härrörande från ett syriskt ökenslott. Sarre blev emellertid den egentlige uppbyggaren av det s. k. Kaiser-Friedrichmuseet, med vilket även åtskilligt av hans egna samlingar införlivades. Museet blev i sitt slag ett av de förnämsta i Europa, men det är ännu obekant, vilket öde detta Sarres livsverk rönt under kriget.

Sarre tillhörde från 1889 de preussiska »döds-kallehusarerna» såsom reservofficer, senast som major åren 1915—1918, då han var kommenderad till den turkiska sydöstfronten. En elak bekant påstod, att han där hade till uppgift att uppvigla de persiska nomadstammarna,¹ men viktigare var säkert det konstvetenskapliga arbetet, som han där utförde och i en uppsats 1919 redogjorde för. Under hitlertiden uppvaktades även Sarre av Gestapo, som intresserade sig för hans ryska förbindelser och ryska bibliotek. Även om han icke själv uppskattade Hitler och hans gäng särdeles högt, så kände han sig djupt förolämpad, om denna brist på uppskattning av utlänningar utsträcktes även till andra tyska institutioner.

T. J. Arne

¹ Enl. D. von Mikusch, Wassmus, der deutsche Lawrence (1937), övertog prof. Sarre befälet i Kermanshah, en av de stödjepunkter som en tysk expedition 1915 hade i uppgift att förstärka. Denna expedition utgick från Bagdad och leddes av en kapten Klein, som lyckats uppvigla det shiitiska prästerskapet i Nedjef och Kerbela att ansluta sig till den turkiske sultanens krig på tysk sida. År 1916 blev Sarre förbindelseofficer hos Ali Ihsan Pascha, som i spetsen för en turkisk armé ryckte in i Persien och bekämpade ryssarna.